

SPIS TREŚCI

OD AUTORA	5
LITERATURA I FOLKLOR	9
Nasiąkanie literatury elementami folkloru i przenikanie elementów literackich do folkloru. — Poglądy na lud w kulturze polskiej w. XIX i ich konsekwencje literackie. — Adaptacja pieśni ludowej w epoce romantyzmu, prozy ludowej w czasach poromantycznych i dramatu ludowego w neoromantyzmie. — Mickiewicz i Kraszewski jako teoretycy ludowości w literaturze. — Rola literatury i folkloru w kulturze duchowej. — Nieco o metodzie studiów nad zagadnieniem stosunku literatury do folkloru.	
I. „WARSZAWSKA” SATYRA NA MAZURÓW. NATURA MAZOVITARUM	25
„Natura Mazowszan” z r. 1499. — Opinie o Mazurach w monografii Kolberga. — W. A. Maciejowskiego wyjaśnienie przyczyn niechęci do Mazurów. — „Genealogia Mazurów” z <i>silva rerum</i>. — Satyra na Mazurów z r. 1499, jej autorstwo i wartości artystyczne. — Tekst satyry. — Przeciwmazurskie wiersze W. Potockiego i K. Miaskowskiego. — Apologia Mazowsza w w. XIX: Słowacki, Pol i Lenartowicz.	
II. PRZYKŁAD O ZEMŚCIE NIEWOLNIKA	35
Krakowski tekst powiastki z w. XVI. — Jej wersje wschodnie i zachodnie. — Redakcja G. Pontana. — <i>Krotofile ucieszne</i> Władysławiusza.	
III. „HEJ, LELUJA!” I KOLĄDKI NOWOROCZNE	40
<i>Złoty kubek</i> Lenartowicza. — Wypowiedź W. Pola o kolędach ludowych. — Kolęda o złotym kubku w zbiorze K. J. Turowskiego <i>Pieśni ludu polskiego i ruskiego</i> oraz w <i>Pieśniach ludu</i>	

polskiego w Galicji Ż. Paulego. — Kolędy noworoczne w ujęciu P. Caramana. — Kolęda *Na Nowe Lato* w *Ludycjach wieśnych* z r. 1543. — *Pieśń o turze, co złote różki ma* zanotowana przez Zoriana Dołęgę-Chodakowskiego w r. 1818. — *Kolęda wiejska* z Kantyczki Chybińskiego. — Monografia Fr. Kotuli o kolędach noworocznych. — *Pieśń o dziewczynie i pawiach* w zapisie Kotuli. — Żywotność kolędy noworocznej.

IV. KRZYSZTOFA KOBYLIŃSKIEGO EPYLION O „RYBCE” 58

Bajki staropolskie. — Tomik wierszy K. Kobylńskiego. — „Przemiana chłopca i dziewczyny”. — Na szlaku Owidiusza. — *Rybka* Mickiewicza. — Warianty ludowe.

V. LEGENDA KOMPOSTELSKA W ROSJI I W POLSCE 72

Bylina *Czterdziestu jeden pątników* ze zbioru Kirszy Daniłowa. — Wyłączenie tej byliny przez uczonych rosyjskich z zakresu bohaterskiego eposu bylinnego, a zaliczenie jej do tzw. wierszy duchownych. — Legenda kompostelska z w. XVI i jej koneksje z byliną. — Pokrewne podanie związane z Lanckoroną i przejściem ziemi krakowskiej pod rządy austriackie.

VI. MIKOŁAJA REJA «HISTORIA W LANDZIE» 80

Wątek *Historii w Landzie* a wątek *Króla Leara*. — Exemplum o niewdzięcznych dzieciach i sprytnym ojcu. — Artyzm *Historii*. — Od Wacława Potockiego do Witwickiego. — Warianty ludowe. — Autorstwo *Historii*. — Aneksy.

VII. O «FIGLIKACH» MIKOŁAJA REJA 108

Informacja o wydaniach *Figlików*. — Średniowieczne i renesansowe zbiory facecyj we Włoszech i Niemczech. — *Fraszki i Apoftegmaty* J. Kochanowskiego oraz *Dworzanin* Ł. Górnickiego. — Źródła renesansowe *Figlików* Reja. — Stosunek *Figlików* do facecji Poggia Braccioliniego, H. Bebeli i J. Hulsbuscha. — Związki *Figlików* z *Apoftegmatami* Kochanowskiego i z *Facecjami polskimi*. — Figliki pochodzenia polskiego. — Prymitywizm *Figlików* produktem kultury ludowej. — Predylekcja Reja do prostackich wzorów facecjonistyki niemieckiej przy jednoczesnym unikaniu wytworniejszych wzorów włoskich. — Ustalenie chronologii *Figlików* i *Facecji polskich*. — Anegdoty obiegowe o genealogii antycznej (Cicero, Plutarch) i średniowiecznej (*Gesta Romanorum*). — Kłopoty Reja z ośmiowierszem. — Zestawienie pozycji wspólnych *Figlikom* i *Facejom* polskim. — Zestawienie *Figlików* z polską i międzynarodową systematyką wątków. — Miejsce *Figlików* w twórczości Reja i w rozwoju facecjonistyki polskiej.

- VIII. DWA ŻARTY GONELLI W «DWORZANINIE POLSKIM»,
O SZYDŁOWIECKIM — O UCZNIU TWARDOWSKIEGO . . . 135
- Facecjonistyka renesansowa. — Facecja o Panu Krakowskim i Pani Głuszcze (dialog dwu rzekomo głuchych) w redakcjach włoskich i niemieckich. — Facecja o uczniu Twardowskiego i potłuczonych garnkach i jej związek z nowelą Bandella i *Sowizrzaniem*. — Jej prototyp bizantyjski, odmiana bylinna i pokrewieństwo z bajką „Unibos”. — Gadka góralska o zbójniku i kobyłe.
- IX. LODOVICO DOMENICHI W «FACECJACH POLSKICH» . . . 148
- Facecjonistyka polska w. XVI. — Elementy niemieckie i włoskie w *Facecjach polskich*. — Lodovico Domenichi i jego zbiorek. — Podkład włoski w *Facecjach polskich*. — Samodzielność artystyczna *Facecyj polskich*.
- X. KONCEPTY WŁOSKIE W POLSKICH „ŻARTACH Z MAZURÓW” 161
- Przenikanie do facecjonistyki polskiej konceptów włoskich czerpanych z *Dekameronu* Boccaccia i zbioru facecyj L. Domenichiego. — Koń z hubką w uchu w literaturze polskiej, włoskiej, francuskiej i tureckiej. — Drwiny z Mazurów na przykładzie *Peregrynacji Maćkowej*. — Specyficzna pobożność Mazurska: „Mazur woli zabić niż post złamać”. — Łacińska facecja Poggia Braccioliniego *De pastore quidam* i jej zaginiony polski odpowiednik.
- XI. KLONOWICOWA FACECJA O RUSINIE I NIEDŹWIEDZIU . . 169
- Facecje myśliwskie o niedźwiedziu. — P. Giovio i jego anegdota o chłopie w barci. — Oprawa artystyczna facecji Klonowica. — Jej odmiany ludowe.
- XII. FACECJONISTYKA STAROPOLSKA 180
- Anegdota w starożytnej Grecji i Rzymie. — W literaturze średniowiecznej: kronikach, kazaniach i nowelach (*Dekameron* Boccaccia). — Wzajemna zależność noweli i facecji. — Facecja renesansowa we Włoszech i Niemczech, pierwsze zbiory anegdot (Pauli, Gast, Domenichi). — Dwór Zygmunta i Stańczyk. — Rzeczpospolita Babińska. — *Fraszki* i *Apoftegmaty* Kochanowskiego. — Teoria komizmu w *Dworzaniu* Górnickiego — *Zwierciadło Reja*. — Facecje polskie, ich związki z literaturą europejską i wpływ na rozwój anegdoty w Polsce. — Facecja barokowa w rękopiśmiennych *silvae rerum*. — Wyjątkowość druczku *Co nowego*. — Karola Zery *Vorago rerum*. — Facecjonisci XVII w.: Smolik, Skarszewski, Grodzicki, Łaszcz. — Cyklizacja facecji wokół postaci Gonelli, Stańczyka, Eulenspiegla, Münchhausena. — Parodie. — Dramaturgia sowizrzalska. — Gawęda ludowa i szlachecka w. XIX. — Polskie edycje facecjonistyczne.

- XIII. LUDOWOŚĆ W POEZJI KOCHANOWSKIEGO 200
 Ludowość renesansowa. — *Przymówka chłopska*. — Przysłowie. — *Treny*. — *Pieśń świętojańska o Sobótce*.
- XIV. „DZIEWCZYNA CHŁOPCEM” 232
 Pieśń o dziewczynie na wojnie. — Średniowieczna legenda o dziewczynie-zakonniku w trzech przekazach: jako legenda o św. Marinie lub Marinusie, o Eugenii i o Hildegundzie. — *Historia o Joannie papieżu* z r. 1560. — „Przemiana płci” w *Wieczorze Trzech Króli* Szekspira i *Pentamerone* Basilego przy pomocy przebieranki. — Magiczna metamorfoza płci w bajkach ludowych polskich i słowińskich. — Bylina *Stawr Bojarin* ze zbioru Kirszy Daniłowa. — Heroiczna odmiana wątku w *Jerozolimie wyzwolonej* Tassa i *Grażynie* Mickiewicza. — Emilia Plater. — Przyczyny żywotności motywu „Dziewczyna chłopcem”.
- XV. «DIALOG CZĘSTOCHOWSKI» 250
 Kolejne wydania *Historii o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim* Mikołaja z Wilkowiecka. — Realizacje sceniczne L. Schillera i K. Dejmką. — Związki dialogu z tradycją ogólnoeuropejską. — Monografia o dramacie średniowiecznym K. Younga. — Struktura *Historii* i jej zgodność z dialogami łacińskimi o Zmartwychwstaniu Pańskim z Benediktbeuern i Klosterneuburga oraz z tzw. Peregrinusem. — Zestawienie *Historii* z wielkanocnym misterium średniowiecznym w przekazie M. H. Juszyńskiego. — Zestawienie *Historii* z *Ordo paschalis* z Klosterneuburga. — Stosunek *Historii* do *Biblii* J. Wujka. — *Historia* a pieśń wielkanocna z *Kancjonału puławskiego* „Nasz Zbawiciel Pan Bóg wszechmogący”. — Efekty komiczne w scenie uwolnienia patriarchów z otchłani. — Samodzielnie rozbudowana scena poselstwa do Matki Boskiej, wyróżniająca się ujęciem komicznym. — Komizm sytuacyjny i językowy sceny ze strażnikami Grobu Pańskiego. — Źródłem *Historii* tradycja europejska znana z dialogów łacińskich i tradycja polska oparta na misteriach i pieśniach wielkanocnych. — Zagadnienie autorstwa: Mikołaj z Wilkowiecka redaktorem i reżyserem starego misterium.
- XVI. WŚRÓD DIALOGÓW ANTYREFORMACYJNYCH 275
 Zbieżności między *Komediją o Mięsopuszcie* a *Rozmowami polskimi* W. Korczewskiego. — Różnice dzielące oba dialogi. — Wit Korczewski prekursorem literatury sowizrralskiej. — Tekst *Komedyi o Mięsopuszcie* nie wyszedł spod pióra Korczewskiego.
- XVII. PIOTRA CIEKLIŃSKIEGO OPOWIEŚĆ WOŁOSKA 285
 Opowieść o zatopieniu ubogich przez okrutnego gospodarza wołoskiego dla oszczędzenia im dalszej nędzy w *Potrójnym Cie-*

klińskiego. — Powieść o wojewodzie Drakule zawierająca relację o spaleniu przezeń żebraków zamkniętych w świątyni. — Podanie o Popielu i Mysiej Wieży związane z podaniem nadreńskim o okrutnym biskupie Hattonie, który kazał spalić zgłodniałych nędzarzy, za co został zjedzony przez myszy.

- XVIII. NASZ NAJDAWNIEJSZY „TANIEC MIESZCZAŃSKI”. PIEŚŃ O SZEWCZYKU 291
- Możliwości odtworzenia historii tekstów pieśni ludowej. — Incipity pieśni w *Tabulaturach* Jana z Lublina i Mikołaja Strzeszkowskiego. — Cztery warianty pieśni „Jechał chłop do młyna”. — „Jechał Maciek do młyna” z Kodeksu Misjonarskiego. — Intermedium *Chłop i Bywalec*. — Kolbergowski zapis pieśni „Chodzą szewcy po ulicy”. — Względy przemawiające za uznaniem tej pieśni za kontynuację tańca mieszczkańskiego z *Tabulatury* Jana z Lublina. — *Psalm szewcom ku czci z Sowiżrzała nowego*. — Datowanie zaginionego tańca.
- XIX. REPERTUAR DAWNYCH PIOSENKARZY 306
- Ocena *Liryki mieszczkańskiej* K. Badeckiego. — Rozpiętość tematyki pieśniowej XVII w. — Związki liryki „mieszczkańskiej” z poezją Kochanowskiego i sielanką renesansową. — Tradycje erotyku średniowiecznego. — Tematyka biesiadna utworów. — Środowisko, w którym pieśni powstały. — O podjęcie badań muzycznych nad pieśnią XVII w.
- XX. U KOLEBK I PASTORAŁEK 320
- „Instrukcja” zamieszczona w egzemplarzu *Symfonij anielskich* Żabczyca z r. 1630. — Zestawienie incipitów kolęd i tańców. — Związek kolęd i pieśni nie tylko genetyczny, ale i strukturalny. — Przyznanie Żabczycowi autorstwa *Symfonij*. — Stosunek *Symfonij* do intermediiów i kolęd typu *Wirydarza* S. Grochowskiego. — Walory artystyczne zbioru Żabczyca.
- XXI. PIEŚŃ O KOZAKU I KULINIE 328
- Kozaczek*, jego popularność i pochodzenie. — Artyzm pieśni i jej pokrewieństwo z „tańcami” w. XVII. — *Kozaczki duchowne* w Polsce i na Rusi.
- XXII. «PEREGRYNACJA MAĆKOWA». SZKIC Z DZIEJÓW ROMAN-SU STAROPOLSKIEGO 339
- Co u nas o dziełku tym pisano. — Topika komiczna utworów sowiżrzańskich i rola w niej motywów łgarskich. — Prototypy niemieckie humoreski o Maćku. — Kraj Jęczmienny i Kukania. — Koncepty parodystyczne. — Bajka o słowiku i kleszczu. — Język i styl humoreski.

- XXIII. Z DZIEJÓW KAZNODZIEJSTWA BAROKOWEGO. JACEK MIJAKOWSKI I JEGO KAZANIE O KOKOSZY 371
- Kazanie J. Mijakowskiego *Kokosz za kołędę dana*. — Struktura kazania oparta na koncepcie barokowym. — Realistyczne obrazki z życia wkomponowane w tekst kazania. — Utwory pokrewne Mijakowskiemu: *Kur na chrzcinach* D. Naborowskiego i *Kołęda* W. Potockiego z koniem zamiast kokoszy. — Koncept ofiarowania ptaka „na papierze” wprowadzony już przez średniowiecznych kaznodziejów, m. in. Alaina de Lille.
- XXIV. JAN SOBIESKI W TRADYCJI ANEGDOTYCZNEJ 381
- Sobieski w tradycji szlacheckiej, klasztornej, żydowskiej i chłopskiej. — „Słowo się rzekło”. — Błazen Winnicki i markiz. — Król i jego bankier. — Zwycięstwo pod Wiedniem. — Król Sobek i jeńcy w jasyrze a podanie bizantyjskie o cesarzu Maurycjuszu. — Podanie krakowskie i niepołomickie.
- XXV. FACECJE, ZAGADKI I BAJKI KS. KULIGOWSKIEGO 393
- Zapomniany facecjonista. — *Democritus ridens* Langa jego źródłem podstawowym. — Facecje różnego pochodzenia. — Anegdoty o źródłach nieznanach. — Zagadki. — „Gadka poetycka”. — Aneksy.
- XXVI. NA SZLAKACH TATRZAŃSKICH POSZUKIWACZY SKARBÓW 421
- Folklor zbójnicki i górniczy w Tatrach. — *Opisanie ciekawe* Hrościńskiego. — Groty tatrzańskie jako źródło powieści o skarbach podziemnych. — Powiastka o Gerbercie i uśpionej skarbnicy w literaturze średniowiecznej. — *Gesta Romanorum* i góral ska baśń o Gregoriusie.
- XXVII. KAZANIE ZBÓJNICKIE 436
- Powiastka o Janosiku i kaznodziei u Siemieńskiego. — Kazanie do zbójców w *Ogrodzie fraszek* i jego źródło łacińskie. — Sabałowa gadka.
- XXVIII. TALIA I MELPOMENA W NIESWIEŻU. TWÓRCZOŚĆ FRANCISZKI URSZULI RADZIWIŁŁOWEJ 443
- Wydanie *Komedyj i tragedyj* F. U. Radziwiłłowej z r. 1754. — Kultura literacka Nieświeża. — Źródła komedii Radziwiłłowej: pierwsze w Polsce przekłady z Moliera, pogłosy włoskiej *com-media dell' arte* i francuskiej farsy Galleta. — *Sędzia bez rozsądku* i jego związki z *Dulcitiussem* Hroswithy z w. X, oparte na legendzie hagiograficznej. — *Opatrzności boskiej dzieło* a wątek bajki „Królewna Śnieżka”, spopularyzowanej w w. XVII przez Ch. Perraulta. — Balet pastoralny *Miłość dowcipna*. — Dramat

antyczno-orientalny *Z oczu miłość się rodzi*. — Egipskie tło *Igrzyska Fortuny*. — *Konsolacja po kłopotach i zawiłości akcji*. — *Złoto w ogniu* oparte na noweli *Dekameronu* zatytułowanej *Gryzelda*, w Polsce popularnej dzięki *Antypastom małżeńskim* H. Morsztyna. — *Miłość mistrzyni doskonała* i jej związki z *Antypastami* Morsztyna. — *Sędzia od rozumu odsądzony* i jego źródło w farsie Galleta oraz zbiorze arabskim *Tysiąc dni i jeden*. — *Niecnota w sidłach* oparta na wątku międzynarodowym o trzech gachach złapanych w pułapkę, występującym w zbiorze *Tysiąc dni i jeden*. — Stosunek Radziwiłłowej do Moliera. — Artystyczny prymityw komedii Radziwiłłowej.

XXIX. STAROSTA KANIEWSKI W TRADYCJI LUDOWEJ . . . 465

Biografia Mikołaja Potockiego w ujęciu historyka obyczaju i historyka literatury. — Literatura tradycyjna gruntem, na którym oddzielić można prawdę od legendy. — Anegdoty o staroście kaniowskim. — Potocki w przysłowiu. — Starosta kaniowski jako temat pieśni ludowej.

XXX. „NIOŚŁ ŚLEPY KULAWEGO...” . . . 473

Parabola o kulawym i ślepym na Wschodzie, w literaturze kaznodziejskiej i w *Ogrodzie fraszek*. — Epigram o kulawym i ślepym w literaturze antycznej i średniowiecznej, u Klonowica i Krasickiego. — Redakcja pośrednia: apokryf, zagadka, baśń rosyjska.

XXXI. O POWIASTKACH ORIENTALNYCH KRASICKIEGO . . . 486

Wątki wędrownie *Powieści* Krasickiego. — Średniowieczne źródła opowiadania *Dziekan z Badajoz*. — Związki opowieści *O Aleksandrze i filozofie indyjskim* ze średniowiecznymi *Aleksandriadami*. — „*Powieść arabska*” i jej pokrewieństwa z *Gesta Romanorum* i łacińską przeróbką *Pańczatantry*. — Koneksje *Depozytu z Pańczatantrą* poprzez nowelistykę włoską w. XVI. — Podobieństwo motywów *Juzupa z Królem Learem* Szekspira i Rejowską *Historią w Landzie*. — Powieści wschodnie Krasickiego kolejnym ogniwem literatury przykładowej, moralistycznej.

XXXII. „MY RZĄDZIM ŚWIATEM, A NAMI KOBIETY” . . . 499

Przysłowie Krasickiego. — Fraszka Adama Korczyńskiego. — Karola Brzozowskiego *Bajraktar Ali*. — Śląska facecja ludowa.

XXXIII. „MOC TRUCHLEJE...”. KILKA SŁÓW O KOŁĘDZIE FRANCISZKA KARPIŃSKIEGO . . . 507

Artyzm kołedy Karpińskiego i jej „barokowy” charakter. — Tajemnica wcielenia w ujęciu *Kazań gnieźnieńskich*. — Tradycja kołędowa u Karpińskiego.

- XXXIV. PAN I PACHOLEK. Z DZIEJÓW ANEGDOTY POPULARNEJ 515
- Stanisław Staszic i jego odmowa spowiedzi przedśmiertnej wyrażona w formule: „Po co mi teraz sługa, kiedy się dzisiaj rozmówię z samym Panem”. — Identyczne okoliczności śmierci Sabaty. — Kasper Bekiesz, wojownik czasów batoriańskich, i jego słynne powiedzenie: „Piekła się nie boję, o niebo nie stoję”. — „Pan i pacholek” w *Wyborze anegdot* St. Jarzyny. — Żywotność konceptu i jej wyjaśnienie przy pomocy „typowych sytuacji życiowych”.
- XXXV. Z MOTYWÓW FOLKLORYSTYCZNYCH U MICKIEWICZA 522
- Kara za nie odwzajemnioną miłość w balladzie *To lubię i Dziadach* a powiastka góralska Goszczyńskiego. — Przypowieści *Ksiąg pielgrzymstwa*. — Przypowieść o podróżnych w wilczym dole i jej źródła. — Przypowieść o człowieku dzikim i facecja o głupcu wnoszącym światło słoneczne do domu.
- XXXVI. O LUDOWOŚCI MICKIEWICZA 534
- Rzeczownik „lud” i przymiotnik „ludowy”. — „Lud-król” i „Łzy ludu”. — Mądrość ludowa i fantastyka. — „Wieść gminna”. — „Lud ludów”. — „Żeby te księgi zbłądziły pod strzechy.” — Na szlaku „Trybuny Ludów”.
- XXXVII. LUDOWOŚĆ W «DZIADÓW CZĘŚCI III» 538
- Studium Konopnickiej o *Dziadach* i jego przydatność dla badań nad folklorem części III. — Bardziej literackie (Byron, Dante) niż ludowe źródła przemiany Gustawa w Konrada. — Scena egzorcyzmów i jej groteskowy realizm. — Opisy egzorcyzmów w *Obrazach litewskich* Chodźki, *Wspomnieniach z przeszłości* Wodzickiego i u Kolberga. — Opowiadanie Kaprała „*Vivat Polonus unus defensor Mariae*” kolejnym ogniwem średniowiecznych „przykładów” kaznodziejskich z cyklu „*Miracles de la Vierge*”. — Przypowieść ks. Piotra o podróżnych pod walącym się murem literacką odmianą wschodniej paraboli o Aniele i Pustelniku. — Kolędy w *Dziadów Części III*. — Drobnie szczegóły ludowe wtopione w tło obyczajowe dramatu. — Widzenie ks. Piotra i jego interpretacja. — Mąż „Czterdzieści i cztery”.
- XXXVIII. POLSKIE MOTYWY BAŚNIOWE W TWÓRCZOŚCI SŁOWACKIEGO 539
- Problematyka i jej ujęcia. — Słowacki a pieśń ludowa. — „LUD” w *Anhellim* jako wyraz ideologii poety. — Centralna scena *Kordiana* i jej źródło w bajce ludowej. — Motywy ludowe w *Baladynie* i *Królu Duchu*.

- XXXIX. DOKOŁA BAŚNI O MADEJOWYM ŁOŻU 615
Baśń o zbójcu Madeju w Polsce. — Epizod baśni o chacie zbójnickiej a apokryficzna opowieść o ucieczce do Egiptu. — Spo-wiedź Madeja a scena odwiedzin Anhellego u Konfederata.
- XL. ALEKSANDRA FREDRY FARSA OSIECKA 623
Komedia *Gwattu*, co się dzieje i jej związki z przysłowiami o Osieku. — Źródło komedii w *La nouvelle colonie* Marivaux. — Komedia Fredry a *Lizystrata* Arystofanesa i *Senatulus* Erazma z Rotterdamu. — Przysłowie jako budulec artystyczny *Gwattu*, co się dzieje. — Stanisław Pigoń, znakomity wydawca *Pism* Fredry.
- XLI. TRAGEDIA ORLIKI 633
Zamek kaniowski i jego zbrodnicza bohaterka. — *Narieczona z Lammermoor* Waltera Scotta. — Pieśń serbska o Todorze ze Stalacia. — Tradycje skandynawskie o zabójstwie w noc poślubną. — Prolog powieści Goszczyńskiego.
- XLII. NORWIDOWA PARABOLA O ZAMARZŁYM SŁOWIE 643
Platońska przypowieść o zamarzłych słowach. — Facecje rene-sansowe u Castiglione'a i Rabelais'go. — Relacja łgarza Pielgrzyma w *Komedii o Mięsupuście*. — *Znów legenda* Norwida i jej paraboliczny charakter.
- XLIII. BAJKA LUDOWA W MISTERIACH NORWIDA 651
Romantyczne ujmowanie symbolizmu w baśni ludowej. — *Wan-da* a bajki o królownie chorej na smutek. — *Krakus* i bajka o królewiczach poszukujących wody życia oraz o zabójcy smoka.
- XLIV. LUD W TWÓRCZOŚCI NORWIDA 660
Zainteresowania ludoznawcze Cyganerii literackiej i wycieczki piesze szlakiem folkloru. — Młodzieńcza wędrówka Norwida. — *Wspomnienie wioski* oraz *Łaskawy opiekun*, czyli *Bartłomiej Alfonsem*. — *Promethidion*, wierszowany dialog o funkcji spo-łecznej sztuki. — Apoteoza chłopca i sztuki ludowej. — Poetycka interpretacja podania ludowego w *Krakusie*.
- XLV. DYKTERYJKI KWESTARSKIE IGNACEGO CHODŹKI . . . 665
Gawęda romantyczna i jej związki z folklorem. — Facecja do-wodząca istnienia duszy a bajka o kłamcy nad kłamcami. — Schemat bajki w *Komedii o Mięsupuście* i w humoresce W. Za-górskiego. — Podział jarząbków w dawnej facecjonistyce i aneg-dotach ludowych. — *Providentia Dei*, jej podkład tradycyjny i literacki.

- XLVI. „WYZŁACANA SZUBIENICA” PIEŚNI GÓRALSKICH. ZAGINIONE PODANIE O NAPIERSKIM I „MARCHOŁT” . . . 683
Pieśni zbójnickie o wyzłacanej szubienicy. — Ballada Siemieńskiego o Napierskim i jej związek z łańciskim *Marchołtem*. — Rekonstrukcja podania o Kostce Napierskim.
- XLVII. ZA KULISAMI «WIECZORNIC» LUCJANA SIEMIENSKIEGO . . . 692
Siemieńskiego nowele historyczne. — *Diabeł w Krakowie* a *Bel-fagor Machiavella*. — *Kochanka hetmańska* i jej dzieje u Erazma, Reja i Warnera. — *Szklany człowiek*, nowela Cervantesa, facecja łańciska i *Przysłowia* Rysińskiego. — *Powieść o pięknej kasztelanowej* a nowela *Dekameronu* o Ghismondzie. — Tradycje średniowieczne i barokowe w nowelistyce romantycznej.
- XLVIII. Z PODAŃ WIŚLICKICH. PAPIEŻ I DIABLICA . . . 704
Podanie wiślickie o papieżu i diablcy w przekazie L. Siemieńskiego. — Pokrewna legenda hagiograficzna w *Vitae Patrum* z w. VII, *Dialogach* Grzegorza Wielkiego i w *Złotej legendzie* Jakuba de Voragine. — Tekst legendy z *Wielkiego zwierciadła przykładów* J. Majora. — Związanie legendy z postacią Alberta Wielkiego. — Żywotność podania na terenie Małopolski i powiązanie go z Wiślicą, Mucharzem lub Warzycami. — Koneksje podania z bajką „Sabat czarownic”.
- XLIX. ROMANTYCZNY HISTORYZM «STAREJ BAŚNI» . . . 714
Stulecie *Starej baśni* w r. 1975 i jej popularność w ostatnich trzydziestu latach. — Wątek historyczny *Starej baśni*: antagonyzm słowiańsko-germański. — Archeologia kulturowa powieści. — Sprowadzenie legendy o Piaście i Popielu do wymiarów ludzkich. — Język *Starej baśni*. — Malarskie opisy przyrody. — Folklor *Starej baśni*: bard, legenda, bajka, pieśń. — Wątek szpiegowsko-detektywny powieści. — Wątek liryczny. — Optymizm *Starej baśni*. — Autograf-brulion powieści. — Trzy wersje *Starej baśni*.
- L. NAGRODA I KARA ZA TEN SAM UCZYNEK . . . 724
Humoreska *Lekarz z musu* wśród bajek Jeżowicza. — Anegdota Wł. Syrokomli o uratowanym z topieli wojewodzie trockim w „gawędzie szlacheckiej” *Urodzony Jan Dęboróg*. — Humoreska St. Nędzy-Kubińca o starościnie Walewskiej w *Sabałowych czasach*. — *Kapral Terefera i kapitan Szerpentyna* Syrokomli. — Felieton Sienkiewicza o straży pożarnej z *Chwili obecnej*.
- LI. ROMANA ZMORSKIEGO «SOBOTNIA GÓRA» . . . 729
Zmorski jako zbieracz bajek ludowych. — *Sobotnia góra*, jej źródło, ideologia, artyzm.

- LII. JÓZEF LOMPA JAKO ZBIERACZ BAJEK 740
 Zbiory bajek Lompy i ich koleje. — *Rozmaitości śląskie* i rękopis niemiecki. — *Klechdy i baśnie*. — Metoda pracy i stosunek do folklorystyki ówczesnej. — Bajka o Markli (Marchołcie). — *Dobrodzieniak*.
- LIII. WYBÓR ROWERU, CZYLI O ŚLĄSKIM HUMORZE LUDOWYM 753
 Śląskie zbiory bajek i facecji. — *Bery śmieszne i ucieszne* Doroty Simonides. — Powszechność występowania anegdoty dowodem jej przynależności do literatury ludowej. — Anegdoty obiegowe w *Berach śmiesznych i uciesznych*. — Modernizacja gadek tradycyjnych. — Przenikanie wątków wędrownych poprzez czasopisma humorystyczne i kawały kalendarzowe.
- LIV. «BAJARZ POLSKI» GLIŃSKIEGO I JEGO ŹRÓDŁA LITERACKIE 760
 Wiadomości bibliograficzne i nieporozumienia w nich zawarte. — Gliński a W. Żukowskij. — Gliński a *Bajki* Puszkina. — Plagiator wileński, czyli *Rustan i Ludmiła* w *Bajarzu polskim*.
- LV. POGŁOSY PODLASKO-MAZOWIECKIE W NOWELI SIENKIEWICZA 773
 Związki Sienkiewicza z Podlasiem. — Tło mazowieckie *Szkiców węglem*. — Obraz wsi w nowelach Sienkiewicza. — Humor ludowy przejawiający się w kawałach i przezwiskach. — Motywy pieśniowe w nowelach autora *Latarnika*.
- LVI. DWA EPIZODY LUDOWE W «POTOPIE». MICHAŁKO — GÓRALE 779
 Michałko i bitwa na plebanii w Rudniku. — Obrona Jana Kazimierza w wąwozie górskim przez górali i pogłosy tego wydarzenia w legendzie. — Rękopis anonimowego dramatu o Janie Kazimierzu w Tatrach, znaleziony przez J. Zborowskiego w archiwum teatru lwowskiego. — *Ivanhoe* W. Scotta źródłem literackim epizodu tatrzańskiego. — Bunt Kostki Napierskiego i ocalenie Jana Kazimierza przez górali w *Legendzie Tatr* K. Tetmajera.
- LVII. JANOSIK W POEZJI KAZIMIERZA TETMAJERA 784
 Zakopane w centrum zainteresowania pisarzy i malarzy końca w. XIX. — Twórczość podhalańska Tetmajera. — Juraj Janosik jako postać historyczna. — Janosik w legendzie i literaturze. — Wójcicki, Goszczyński, Siemieński i Witkiewicz o Janosiku. — Janosik w pieśniach góralskich. — *Śmierć Janosika* z *Serii I Poezycji* K. Tetmajera. — Tetmajer a Jonáš Záborský. — Cykl *Ja-*

nosik z Serii V Poezycji K. Tetmajera i jego część pierwsza: *O Janosikowym turnieju*. — Część druga cyklu: *Ballada o Janosiku i Szalomonównie Jadwidze*. — Część trzecia cyklu: *Legenda o śmierci Janosika*. — Humoreska *Jak Janosik tańczył z cesarzową*.

- LVIII. BAJKA BRONOWICKA W «ZACZAROWANYM KOLE» . . . 801
 Elementy folkloru w dramacie Rydla. — *Zaczarowane koło* a bajka bronowicka *O kuszącym do pijaństwa*. — Leśny Działek i jego protoplasta w bajce o Perłowiczu.
- LIX. O LEGENDZIE «ARYMAN MŚCI SIĘ» . . . 808
 Żeromski a świat legend. — Struktura *Arymana*. — Diokles i Jan. — Scena pokusy. — Stylizacja legendy.
- LX. DZIEWICA-TRUP. Z MOTYWÓW MAKABRYCZNYCH W LITERATURZE POLSKIEJ . . . 819
 Powiastka o trupie w postaci panny w średniowiecznej literaturze kaznodziejskiej i w „tańcach śmierci”. — Nowela F. Rosseta i jej pogłosy w Polsce, od *Historii świeżych* po *Nieboską komedię*. — Norwid, M. Czajkowski i Gaszyński. — Śmierć Płatnerza w *Żywych kamieniach* Berenta. — Motywy makabryczne u pisarzy średniowiecznych, barokowych, romantycznych i neoromantycznych.
- LXI. „NIESPODZIANKA”, CZYLI NIEZWYKŁA KARIERA PODANIA MAZOWIECKIEGO . . . 837
Niespodzianka K. H. Rostworowskiego i jej stosunek do powieści Z. Wernera i A. Camusa. — Motyw „Niespodzianki” przedmiotem dyskusji na kongresie Międzynarodowego Towarzystwa Badań Prozy Ludowej w Kilonii w r. 1959. — Monografia Marii Kosko o *Synu zamordowanym*. — „Niespodzianka” w drukach odpustowych. — Wersja płocka motywu związana z Pułtuskim w. XVII. — Dokument sądowy o zbrodni dokonanej w Grajewie w r. 1958.
- LXII. TYPOWE SYTUACJE ŻYCIOWE W LITERATURZE I FOLKLORZE . . . 844
 Typowa sytuacja życiowa czy obiegowy motyw literacki. — Cztery przykłady tragiczne i cztery komiczne. — Motyw „Niespodzianki” (synobójstwo). — Motyw Edypa (incest i ojcobójstwo). — Motyw spotkania się rodzeństwa. — Skradziony budzik, czyli identyczna anegdota W. Potockiego (w. XVII) i fabrykanta z Kurganu na Syberii (w. XX). — Relacja o uwolnieniu jeńców z obozu w Dachau i starowłoska nowela o zamianie łachmanów, w których zaszyte były kosztowności, na nowe szaty. — Dwa

identyczne kazania z w. XVI i XX. — Rozmowa dwu rzekomo głuchych. — Typowe sytuacje życiowe żyzną glebą, na której rozwijają się wędrówne motywy literackie.

LXIII. JOWIALNY PROBOSZCZ NOWOSĄDECKI 855

Folklor duchowny i jego ośrodki na Rzeszowszczyźnie. — Plebania ks. Juliana Krzyżanowskiego w Kosinie. — Jowialny proboszcz z Nowego Sącza, ks. Jan Machaczek. — Anegdota ks. Machaczka zapisane przez J. Sitowskiego i zachowane w tradycji ustnej. — Anegdota kosińskie.

LXIV. FOLKLOR PODHAŁA W LITERATURZE 871

S. Goszczyński i wprowadzenie Podhala do literatury poprzez *Dziennik podróży do Tatrów*. — Wincentego Pola *Obrazy z życia i z podróży*. — Tatry B. Z. Stęczyńskiego. — Tatry w twórczości J. Słowackiego. — *Rysy górali tatrzańskich* L. Siemieńskiego oraz ballada o Napierskim. — *Baśń tatrzańska o Królu Węzów* K. Łapczyńskiego. — Libretto Wł. Wolskiego do *Halki* Moniuszki. — F. Faleńskiego *Odgłosy z gór*. — Asnyk i elegia *Noc pod Wysoką*. — „Góralu, czy ci nie żal?” M. Bałuckiego. — *Baczmaha* M. Pawlikowskiego. — Sienkiewicz i Zakopane. — *Na przełęczy* Witkiewicza i Sabała, Homer Tatr. — Tetmajer, śpiewak *Poezycji*, rapsod Skalnego Podhala i twórca *Legendy Tatr*. — Motywy tatrzańskie w twórczości Kasprowicza. — Antologia tatrzańska J. Kantora. — Sonety Fr. H. Nowickiego. — Zeromski i świat Tatr. — T. Micińskiego *Nietota. Księga tajemna Tatr*. — Wł. Orkan, Gorce i Pieniny. — Legendy tatrzańskie. — Podanie o Janosiku. — Gwara podhalańska. — Najnowsze powieści o górach po *Kościół w Chochotowie* J. Dobraczyńskiego.

LXV. O FOLKLOR WARSZAWSKI 887

Czy można mówić o folklorze w zastosowaniu do Warszawy. — Rzekome podanie pseudoetymologiczne o Warsie i Sawie. — Podanie o złotej kaczce. — Gwara warszawska. — Ballady podwórzowe. — Humoreski warszawskie w kronikach i powieściach Prusa i Sienkiewicza. — Zainteresowanie folklorem Mazowsza od początków w. XIX. — Zachęta do badań folkloru warszawskiego.

NOTA BIBLIOGRAFICZNA 893

INDEKS MOTYWÓW 899

INDEKS OSÓB, MIEJSCOWOŚCI I TYTUŁÓW DZIEŁ ANONIMOWYCH 915

SPIS ILUSTRACYJ 957